

«ALISHER NAVOIY VA XXI ASR»

Buyuk shoir va mutafakkir tavalludining
580 yilligiga bag'ishlangan xalqaro
ilmiy-nazariy anjuman
materiallari

2021-yil, 8-9-fevral

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
DOSENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

«ALISHER NAVOI AND THE XXI CENTURY»

The Materials of the International
Scientific-Theoretical Conference on the Theme
2021 year 8-9 february

«ALISHER NAVOIY VA XXI ASR»

*Buyuk shoir va mutafakkir tavalludining 580 yilligiga
bag'ishlangan xalqaro ilmiy-nazariy anjuman materiallari*

Toshkent, 2021-yil 8-fevral

The Materials of the International
Scientific-Theoretical Conference on the Theme

«ALISHER NAVOI AND THE XXI CENTURY»

Tashkent, 2021 year 8 february

NAVOIYNING FORSIY MEROSIDA QO‘LLANILGAN TAXALLUSLARI

Nazora BEKOVA

*Buxoro davlat universiteti
(O‘zbekiston)*

Annotatsiya

Turli tarixiy manbalar, bayozlar va to‘plamlardagi fakt hamda dalillarga ko‘ra, shoir forsiy tildagi asarlariga “Foniy” taxallusi bilan birga “Fanoiy”, “Navoiy” taxalluslarini ham qo‘llagan. Mazkur maqolada ayni shu masalalar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: *tarixiy manba, to‘plam, forsiy meros, “Foniy”, “Fanoiy”, “Navoiy”.*

Annotation

According to various historical sources, facts in collections and the evidences the poet used the pseudonyms “Foniy”, “Fanoi”, and “Navoi” in his Persian works in equal measure. This article describes the same issues.

Key words: *historical sources, collection, Persian heritage, “Foniy”, “Fanoi”, “Navoi”.*

Izlanishlarimiz natijasida ba’zi manbalarda shoirning forsiyda qo‘llanilgan taxalluslari xususida ham har xil fikrlar bildirilganligiga guvoh bo‘ldik. Hofiz Nurmuhammadning 1325-hijriyda Kobulda nashr etilgan “Tarixi Mozori Sharif” asarida Balx shahri madhiga bag‘ishlangan, shu kungacha ko‘pchilikka malum bo‘lmagan ikki forsiy g‘azali o‘rin olgan.

Shoirning bu kitobdan o‘rin olgan g‘azallari “Foniy” taxallusi bilan emas, balki “Fanoiy” taxallusi bilan yozilgan. Albatta shoirning bu taxallusi ko‘pchilikka malum bo‘lmasa ham, u yangi emas. Ustod S.Ayniyning “Namunayi adabiyoti tojik” asarida uning taxallusi forsiyda “Fanoiy” deb ko‘rsatilgan [Ayni, 1923:180].

1346-hijriyda Qobulda Muhammad Yaqub Vohidiy Juzjoniy

tashabbusi bilan “Anjumani tarix” nashriyotida chop etilgan “Amir Alisher Navoiy (Foniy)” to‘plamidan o‘rin olgan doktor Said Muhammad Abdulloning “Vaziri marufi Afg‘oniston” maqolasida quyidagi satrlarni o‘qish mumkin: “Bu buyuk shaxsning taxallusiga doir ixtiloflar ko‘zga tashlanadi. Chunonchi, bazi tazkira mualliflari, yani “Namunayi adabiyoti tojik”, “Otashkadayi Ozar”, “Osori Hirot” va yana bir necha o‘rinlarda uning taxallusi “Fanoiy” deb ko‘rsatilgan. Ammo Faxriy “Latoifnoma”siga yozilgan urducha muqaddimada, Volayi Dog‘istoniyning “Nigoristoni suxan” kitobida va “Qomus ul-alom” asarlarida uning forsiydagi taxallusi “Foniy” deb ko‘rsatilgan [Amir Alisher Navoiy (Foniy), 1346:10].

Malum bo‘lishicha, doktor Muhammad Said Abdulloning bu maqolasi bu kitob nashr etilmasidan oldin Lohurda chop etilgan “Oriental kolledj magazin” to‘plamining 36-sonida urdu tilida bosilgan ekan va o‘sha yili Eron olimi Sarvari Go‘yo Etimodiy bu maqolani “Qobul” jurnalining 1313-hijriy yildagi 11-sonida dariy tiliga tarjima qilib bosib chiqargan. Muhammad Yaqub Vohidiy to‘plamiga ana shu jurnaldagi maqola olingan va chop etilgan. Ko‘rinib turibdiki, Namunayi adabiyoti tojik”, “Otashkadayi Ozar”, “Osori Hirot” tazkiralarda Navoiy forsiydagi taxallusi “Fanoiy” ekan. Bundan tashqari Navoiydan ilhomlanib tazkira tuzgan Som Mirzo ham o‘zining “Tuhfayi Somiy” asarida uning taxallusi “Fanoiy” deb ko‘rsatgan [Tuhfai Somi, 1314:181]. Hofiz Nurmuhammadning Qobulda nashr etilgan yuqorida nomi zikr etilgan asarda shoirning rasmi ham keltirilgan. Uning Sulton Boyqaro topshirig‘i bilan Balxga borgani takidlanib, shoirning o‘sha erda “Fanoiy” taxallusi bilan yaratilgan ikki g‘azali keltirilgan. Yuqorida keltirilgan fakt va dalillarga ko‘ra, shoir “Fanoiy” taxallusi bilan sherlar yozgan degan malumotlarga ishonish kerakka o‘xshaydi. U dastlabki davrlarda Fanoiy taxallusi bilan ijod etgan. O‘zi Hirot shahrida qurdirgan inshootlaridan birini ham bejizga “Fanoiya” deb atamagan bo‘lsa kerak. Ammo keyinchalik bu taxallusni qo‘llamagan ko‘rinadi. Shoir “Majolis un-nafoisda” mashhadlik Mavlono Fanoiy haqida malumot beradi. “Xazoyin ul-maoniy” dan o‘rin olgan qitalaridan birida do‘stlaridan biri Darvesh Fanoiy nomini tilga olib o‘tadi. E. Shodiyevning fikricha, shoir zamondoshlariga taxallusda sherik

bo'lishni munosib ko'rmagani uchun, u taxallusini o'zgartirgan, keyinchalik "Foniy" taxallusida ijod qilgan. Forsiy devonini "Devoni Foniy" deya nom bergan, ularda "Foniy" taxallusini qo'llagan [Shodiyev, 1990:23]. Mana, uning Balxda yozilgan "Fanoiy" taxallusi bilan yozilgan g'azallaridan biri:

Bazmi may dar komi dardoshomi Balx omad nadid,

In hama og'oz az anjomi Balx omad nadid.

Hech kas anko'i mag'ribro shikori xud nakard,

Shod bosh ,ey dil, ki andar domi Balx omad nadid.

Gavhare g'oyib shud andar qari daryoyi Nasaf

B-in zamon az qubbatul islomi Balx omad nadid.

SHomiyonro bad az in qadri Ali paydo shavat,

K-in furuzon sham andar shomi Balx omad padid.

Sonii xuldilbarin yani mozori shomi din

Dar maqomi lozimul ikrom Balx omad padid.

Ayni obi zindagi az Ko'fa mechustand xalq,

Ey Sikandar, bin ki andar Chomi Balx omad padid.

Rav, Fanoi, bazmi urfon az mozori shoh jo'y

Sikkai shahanshohi bar nomi Balx omad padid [Hofiz

Nurmuhammad, 1325:31].

Har holda uning "Fanoiy" taxallusi ham o'z zamondoshlariga malum bo'lgan. Shu taxallus bilan yozilgan g'azallarini o'qigan tazkiranavislar o'z asarlarida uning shu taxallusini ham qayd etib o'tishgan. Shoirning o'zi ham «Favoyid ul-kibar»ning 506-g'azalida shunday yozadi:

Fanoiy mahz etar «**Sittai zaruriya**»,

Nedinki yo'qqa zarurat emas bu nav' oltov [Navoiy, 1990:343].

Shoirning Fanoiy taxallusi bilan yaratilgan sherlarini to'plash va tadqiq etish, uning biografiyasini va ijodiy faoliyatini yanada kengroq rejalar orqali o'rganish yo'lida yangi-yangi sahifalar ochgan bo'lar edi.

Ba'zi manbalarda hazrat forsiy she'rlarida ham **Navoiy taxallusini** qo'llagani haqida ma'lumotlar uchraydi. Shoirning zamondoshi Faxriy Hirotiy (1443-1556) «Radoyif ul-ash'or»ining mukammal nusxasining topilishi [Shodiev, 1982:5] ham uning forsiy merosini o'rganishda muhim hodisalardan biri bo'ldi. XV asr oxiri va XVI

asr o'rtalarida yashab ijod etgan Faxriy Hirotiy o'z zamonining etuk shoirlaridan biri, atoqli tarjimon va iste'dodli adabiyotshunis olim sifatida butun Xuroson va Movaraunnahrda keng shuhrat qozongan edi.

Alisher Navoiy merosini atroflicha o'rgangan, uning asarlaridan katta badiiy zavq olgan bu iste'dodli adib 1511-1522-yillar orasida «Majolis un-nafois»ni fors tiliga tarjima qilib, uni «Latoifnoma» deb atadi. O'z tarjimasiga yangi 9-majlisni kiritdi va unga Alisher Navoiy haqidagi ma'lumotlarni hamda «Majolis un-nafois»ga kirmay qolgan yana 189 shoir haqidagi qimmatli faktlarni ham ilova qilib, bu asarni yanada boyitgan edi.

Faxriy Hirotiy Alisher Navoiy ijodidan har tomonlama bahra olib, she'riyatda ham, tazkirachilikda ham uning an'alarini davom ettirdi. Alisher Navoiy asarlarini puxta va atroflicha o'rgangan, tarjima qilgan, o'z «Radoif ul-ash'or»iga uning forsiy g'azallarini ham tanlab kiritgan bu ajoyib olimni o'z zamonasining etuk navoiyshunoslaridan biri edi, desak yanglishmaymiz.

Faxriy Hirotiyning mazkur asarida Alisher Navoiyning forsiy g'azallariga ham keng o'rin berilgan bo'lib, bu she'rlarga u «Mavloni Mir Alisher bo taxallusi Foni go'yad» (Mavloni Mir Alisher «Foni») taxallusi bilan aytur), «Amir Alisher go'yad» (Amir Alisher aytur), «Amir Alisher farmoyad» (Amir Alisher buyurur), «Mir Alisher bo taxallusi Foni farmoyad» (Mir Alisher «Foni») taxallusi bilan buyurur) tarzida sarlavhalar qo'yganki, Faxriy Hirotiy «Radoyif ul-ash'or»idagi «Foni») taxallusi bilan yozilgan bu g'azallar qaysi Foniyniki ekan? Kashmirlik Muhsin Foniynikimi? Hoja Dehdor Foniynikimi? Yoki Alisher Navoiy - Foniynikimi, - deb ikkilanishga hojat qolmagan. Chunki yuqorida ta'kidlaganimizdek, Faxriy Hirotiy o'z kitobida har bir g'azalni keltirishdan oldin bu kimning g'azali, o'sha muallifning qaysi taxallus bilan yozgan g'azali ekanligini aniq ko'rsatib o'tgan.

Ergashali Shodiyev Faxriy Hirotiy tomonidan tartib berilgan bu kitobdan Alisher Navoiy-Foniya tegishli bo'lgan she'rlarining katta bir qismini ajratib oladi va uni «Devoni Foniyning» professor Hamid Sulaymon tomonidan nashrga tayyorlangan nusxa bilan solishtirib chiqadi. Olim Faxriy Hirotiy «Radoif ul-ash'or»ida Foniya

taxallusi bilan keltirilgan 10dan ortiq gʻazal «Devoni Foni»ning Alisher Navoiy asarlari kulliyoti tarkibida nashr etilgan nusxasida ham mavjud ekanligini aniqlagan. Nazardan oʻtkazganimizda, mazkur gʻazallar shoir asarlarining yigirma va oʻn tomligidan ham oʻrin olganligiga amin boʻldik. Masalan, Navoiy kulliyoti 15 tomligining 5-tom 1-kitobining 70,128,160,148, 5-tom 2-kitobining 126, 128, 266-sahifalarida keltirilgan gʻazallar Faxriy Hirotiyning “Radoif ul-ash’or”ida ham uchraydi. Olimning ta’kidlashicha, ammo bu gʻazallarining ayrim bayt va satrlar orasida joylashtirilgan iboralarida goho farq va tafovutlar koʻzga tashlanadi. Bu tafovutlar Alisher Navoiy forsiy she’rlarini yanada chuqurroq oʻrganish, “Devoni Foni”ning ilmiy tanqidiy matnini tuzishda manbaashunos olimlarimizga qoʻl kelishi mumkin.

E.Shodiyev haqli savol qoʻyadi: “ Faxriy Hirotiy “Radoyif ul-ash’or”ida Alisher Navoiy gʻazali sifatida berilgan bu she’rlar ustod Sadridin Ayniy tuzgan kichik majmuada ham mavjud. Shunday ekan, bu gʻazallarni AlisherNavoiy qalamiga mansub emas, deb qarajak toʻgʻri boʻlarmikin? Toʻgʻri, bu forsiy gʻazallar “Devoni Foni”ning Parij nusxalarida uchramasligi mumkin, ammo she’rlar “Devoni Foni”ning boshqa mukammal nusxalarida ham uchrab qolishi mumkin-ku, axir! Biz shoirning “Devoni Foni”ga kirmay qolgan forsiy she’rlari boʻlishi mumkin emas, deb ayta olamizmi? Toʻgʻri, Hamid Sulaymon “Xazoyin ul-maoniy”ning mukammal nusxasini nashrga tayyorlaganda Navoiy tomonidan “Xazoyin ul-maoniy”ga kiritilmay qolgan 20dan ortiq gʻazal, bir qator ruboiylar, fardlar va qit’alarni aniqlab, nashr ettirgan edi-ku!” [Alisher Navoiy, 1960:773-794].

A.Hayitmetov Alisher Navoiy lirikasining ba’zi masalalari yuzasidan fikr yuritganda Alisher Navoiyning rasmiy devonlariga kirmagan Xondamirning «Makorim ul-axloq», Vosifiyning «Badoe ul-vaqoye» asarlarida, shuningdek, «Tom ut-tavorix» asarlarida keltirilgan bir qator she’rlar yuzasidan soʻz yuritar ekan: «Umuman, Navoiy davridagi va undan keyinroq yozilgan tarixiy, adabiy, ilmiy manbalarni sinchiklab oʻrganish Navoiyning forsiy tilidagi ijodi, umuman, lirik ijodi haqida yangi ma’lumotlar berishi shubhasiz», - degan edi [Hayitmetov, 1981: 28].

Haqiqatan ham Navoiyning forsiy va turkiy gʻazallari turli manbalarda koʻplab koʻzga tashlanmoqda. Tojik olimi A.Muxtorov XVI asr shoiri Muhammad Solihning yangi topilgan «Risola dar bayoni mazoroti Balx»asari haqida soʻz yuritar ekan, Alisher Navoiyning 1480-1481 (885-hijriyda)-yillarda Husayn Boyqaro topshirigʻi bilan Balxga kelishi haqida maʼlumot beradi va uning Balx shahri haqida yaratgan forsiy sheʼri yuqoridagi asarda keltirilganini maʼlum qiladi [Muxtorov, 1975: 21]. Yana boshqa bir qator manbalarda ham Navoiyning “Devoni Foniyy” kitobiga kirmay qolgan forsiy gʻazallari uchrab turishi tabiiy bir holdir. Faxriy Hirotiy “Radoyif ul-ashʼor”idagi :

*Chashmi man bar safhan zar dambadam simob rext,
Bar umedi dardi vaslat gavhari serob rext.
Shomi gʻamat giriftu nayomad sahar maro,
Roʻzi shabam gʻizo shuda xuni chigar maro.
Hijobi rah zi sozad zi donishu amal ast,
Kushodi kor za lutfu inoyati amal ast.*

matlallari bilan boshlanuvchi yana bir qator gʻazallar keltirilganki, “Amir Alisher goʻyad”, “Mavloni Mir Alisher bo taxallusi Foniyy goʻyad”, “Mir Alisher bo taxallusi Foniyy Farmoyad” sarlavhalari bilan keladi. Bizning nazarimizda ham Faxriy Hirotiy keltirgan bu gʻazallar Alisher Navoiy qalamiga mansubdir. Baʼzi olimlarimiz Alisher Navoiy forsiy sheʼrlarini faqat “Foniyy” taxallusi bilan yaratgan. ”Navoiy” taxallusi bilan esa forsiy sheʼrlar yozmagan, degan fikrni bayon etadilar. Faxriy Hirotiy “Radoyif ul-ashyoyor”idagi Alisher Navoiyning koʻpchilik gʻazallari “Foniyy” taxallusi bilan, baʼzan gʻazallar esa “Navoiy” taxallusi bilan ham keladi. Masalan, oʻsha asardan oʻrin olgan quyidagi gʻazalga eʼtibor beramiz:

*Chashmi shoʻxi yoru dar dunboli abroʻ xoli oʻ,
Xast oxue,ki chugʻze boshad az dunboli oʻ.
Naʼlu dogʻam hast goʻyo az sumi aspash nishon,
Baski dar maydon chu xoki rax shudam pomoli oʻ.
Chashmam az savdoyi xattash xushk gashta chun qalam,
Tobho dar rishtai chonam ba soni noli oʻ.
Mardumi chashmi Navoiy qatra afshonad zi ashk,
Zor chu yak tifle, ki obafshon ast amvoli oʻ.*

Bu gʻazal biroz boshqacharoq shaklda Sadridin Ayniyning “Alisher Navoiy” monografiyasida keltirilgan. Ustod Ayniy oʻz kitobining ilova qismida “Navoiy” taxallusi bilan yozilgan gʻazal deya alohida ajratib keltirilgan gʻazal quyidagicha:

*Chashmi shoʻxi yor az dunboli abroʻ xoli oʻ,
Hast oxue ki chargʻi boshad az dunbole oʻ.
Naʼldogʻam hast goʻyo az sumi aspash nishon,
Baski dar maydon chu xoki rax shudam pomoli oʻ.
Chun ruxash binam, shavad az zavq holi man digar;
Zavqi in mane kase donad, ki gardad holi oʻ.
Gar ravad dil meravat az bahri tashʻeash zi pay,
Gar rasad jon merasad bar lab ba istiqboli oʻ.
Mardumi chashmam, Navoiy qatra afshonad zi ashk,
Rost chun tifle, ki obafshonda oʻ [Ayni, 1963:439].*

Sadridin Ayniyning xabar berishicha, bu gʻazalni Alisher Navoiy oʻz ustози Abdurahmon Jomiyning:

*Murgʻi jon kardi, havoyi donahon xoli oʻ,
Gar nabasti rishtan logʻartani man boli oʻ.*

matlali gʻazaliga javoban yaratgan boʻlib, Navoiyning bu forsiy gʻazaliga Riyoziy Samarqandiy, Hiloliy, Sayfiy Buxoriy, Xòja Musayib Devon kabilar tatabbuʻ bitganlar [Ayni, 1963:439].

Yuqorida keltirilgan bu dalillardan Alisher Navoiy oʻzbekcha asarlariga ham “Foniy” taxallusini qoʻllagani singari oʻzining forsiy gʻazallaridan ayrimlarini “Navoiy” taxallusi bilan yozgani haqidagi fikrlarni Fahriy Hirotiyning bu asari toʻla tasdiqlaydi. Fahriy Hirotiy “Radoyif ul-ashyor”ida shoirning “Navoiy” taxallusi bilan yozilgan forsiy gʻazallari yana uchraydi. Quyida keltirilgan gʻazalga ham shoir “Navoiy” deb imzo chekkan:

*Novake, shoʻxe gahi mahvi chone monda,
Dar tani zoram chi magʻzi ustuxone monda.
Naqshi laʼli tu suman, yori miskini tu man,
Az mahi parvin, ki oʻ bar osmone monda.
Raft jonu dinu dil az mann, chu rafti, voy man.
Botini tanho gʻarib az korvone monda.
On, ki bigzasht, az chavoni, dar pai piri fitod,
Az yaqin aftodavu, dur az kamone monda.*

*E, Navoi, bo sagi ko 'yash nagashti oshno,
Do 'st medoram turo to nim jone monda.*

Umuman, Fahriy Hirotiyning bu asari har tomonlama o'rganish va tadqiq etishga arziydi. Bu asardan faqat Alisher Navoiyning she'rlarigina emas, balki Navoiy zamondoshlarining ko'plab noyob forsiy g'azallarini topish va bu she'rlardan ajoyib guldasta tuzish mumkin.

Alisher Navoiyning fors-tojik tilida yaratgan asarlari bir erga toplansa, hajm e'tibori bilan nihoyatda boy meros bo'ladi. Chunki, shoir "Muhokamat ul-lug'atayn"da forsiy asarlari nomi, hajmi va ular qaysi janrlarda bitilgani haqida to'liq ma'lumot beradi. Forsiy masnaviylari borligini ham e'tirof etadi. Lekin hozirgacha Navoiy-Foniyning forsiy masnaviylari topilmagan. Shoirning hisobicha, muammolari soni besh yuzta. Navoiy asarlarining yigirma tomligida esa ularning soni 266 ta. Bu kabi ma'lumotlar ulug' shoir forsiy merosi hali to'liq jamlanmaganligidan dalolat beradi.

Alisher Navoiyning fors-tojik tilida yaratilgan asarlari tojik adabiyoti taraqqiyoti uchun ham, o'zbek adabiyoti xazinasini boyitish uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Amir Alisher Navoiy (Foniy). – Kobul. 1346.Sah.10.
2. Alisher Navoiy. Xazoyin ul-maoniy. IV tom.Favoyid ul-kibar. Ilmiy-tanqidiy tekst asosida nashrga tayyorlovchi Hamid Sulaymon. –T.: Fan, 1960. –B.773-794.
3. Ayni. Kulliyot. Jildi II. Kitobi yakum. –D. 1963. Sah.439.
4. Navoiy Alisher. Mukammal asarlar to'plami. 20 tomlik. 6-tom. Favoyid ul-kibar. –T.: Fan, 1990. – B.343.
5. Shodiyev E. Alisher Navoiyning fors-tojik tilidagi asarlari. –T.: Fan, 1990. – B.23.
9. Shodiev E. "Radoyif ul-ash'or"da Navoiyning forsiy g'azallari // O'zbek tili va adabiyoti, 1982. №5.
10. Hayitmetov A. Navoiy lirikasining ba'zi masalalari // Navoiy va ijod saboqlari. –T.: Fan, 1981. – B.28.
11. Hofiz Nurmuhammad. Ta'rixi Mazori sharif. – Kobul, 1325. Sah.31.

Халлиева Гулноз. «Лейли и Меджнун» Алишера Навои в литературном сознании Российских Востоковедов.....	201
Rahmon Farmonov. Alisher Navoiy – jamiyat islohotchisi va qonunlar ijodkori.....	208
Mo‘minjon Siddiqov. “Shayx San’on qissasi”ning jug‘rofiyasi.....	223
Islomjon Yoqubov. Istiqlol davri o‘zbek romanlarida xronotop.....	229
Qobilova Zebo. Navoiy maktabidan saboqlar.....	236
Barno Abdurahmonova. Yusuf Xos Hojib va Navoiyning didaktik qarashlaridagi mushtaraklik.....	240
Tozagul Matyoqubova. Navoiydan ijodiy bahramandlik.....	246
Nazmiya Muxitdinova. Mirhasan Sadoiy ijodida Navoiy an’alarining badiiy takomili.....	255
Amonov Shermuhammad. “Hayratu-l-ushshoq” devonida Navoiy g‘azallariga yozilgan muxammaslar.....	263
Ozoda Tojiboyeva. Navoiyning ozar tadqiqotchisi.....	270
Oybarchin Abdulhakimova. Abdulla Oripov badiiy-estetik tafakkurida Alisher Navoiy an’alarining sintezi.....	275
Hussamuddin Tuyg‘un. Afg‘onistonda navoiyshunoslik.....	282
Yulduz Abdulhakimova. Laylining zohiriy va botiniy olamiga bir nazar.....	290
Halima Yuldasheva. Erkin Vohidov she’riyatida milliy ruhning navoiyona ifodasi.....	295
Dilshod AMONOV. Musiqa Alisher Navoiy hayotida.....	303

**V. SHO‘BA. ALISHER NAVOIY IJODINI O‘QITISH
MUAMMOLARI. ALISHER NAVOIY IJODI VA
TILSHUNOSLIK MASALALARI
PANEL V. ALISHER NAVOI’S WORK AND MODERN
EDUCATION. ALISHER NAVOI’S WORK AND
LINGUISTICS**

Beg‘am Qarayeva. Amaliy mashg‘ulotlar mazmunida Alisher Navoiy she’riyati namunalari o‘rganish (o‘zbek tilini chet tili sifatida o‘rganuvchi guruhlar misolida).....	310
---	-----

Darmonoy O‘rayeva, Ma‘rifat RAJABOVA. Alisher Navoiy ijodida etnografik folklorizmlar	316
К.Р.Мамадалиев, Н.Д.Мукумжонова. Комил инсон тарбиясида бошланғич таълимнинг ўрни Навоий талқинида.....	322
Хо‘jamurod Jabborov. Alisher Navoiyning so‘z yasalishiga oid ilmiy talqinlari.....	326
Abduqahhor G‘aniyev, Marvarid Nurbayeva, Sarvar Toshev. Alisher Navoiyning «Xamsa» asarini intellekt xarita (mind map) yordamida o‘rganish	333
O‘tkurjon Islamov. Navoiy nutqning salbiy omillari haqida.....	343
Dilfuza Tuxliyeva. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining adabiyot darsliklarida g‘azal janrining aks etishi.....	349
Nafisa Egamberdiyeva. Alisher Navoiy badiiy merosida yoshlar estetik dunyoqarashini rivojlantirish masalalari.....	354

ADABIYOTSHUNOSLIK. TILSHUNOSLIK LITERATURE STUDIES. LINGUISTICS

Adizova Obodon. Navoiy ijodida ustozlarga ehtirom talqini....	359
Abdullayeva Hurriyat. Navoiy va Abdulla Oripov: mumtoz she‘riyat an‘anasining yangilanishi.....	362
Abdullayeva Marg‘uba. Hikmat janri xususiyatlari.....	366
Abdumannapova Shohsanam. Alisher Navoiyning “Mezon ul-avzon” asari va Henri Bloshmanning aruzga doir erkin tarjimalari qiyosi	370
Abdualilova Diyora. Alisher Navoiy “Hayrat ul-abror” va Tashlijali Yahyobey “Gulshan ul-anvor” dostonlari muqaddimalarining qiyosi	375
Alimov Ozodbek. Navoiyning be “bismilloh” boshlangan asari “debocha”sining tadqiqi.....	381
Avaznazarov Odiljon. Yo‘lovchi obrazi taqdirida badiiy tushning o‘rni (“Layli va Majnun” dostoni misolida).....	387
Almardonova Muxsina. G‘azalda peyzajning poetik vazifasi....	391
Bahronova Sadoqat. Alisher Navoiy “Xamsa”sida poetik shakl va mazmun uyg‘unligi.....	394

Bobojonov G‘ulom. Navoiy ijodida so‘z fasohati masalasi.....	397
Vahobova Madina. “...Navoiy kirmagan uylar qorong‘u...” (Jigarrang kitob yoxud Halima Ahmedova ijodida hazrat Navoiyning o‘rni xususida).....	401
Djurayev Muhammadrizo. Yormuhammad Yoriy muxammaslari.....	407
Djurayeva Laylo. Alisher Navoiy asarlarida musiqiy istilohlar...	413
Гулямова Гульнора. Роль Алишера Навои в развитии духовной культуры в Средней Азии.....	419
Jamoliddinov Mirhojiddin. Oybekning “Navoiy” romani tarixiy-biografik roman janrining birinchi nodir namunasi	426
Jo‘rayeva Gulnoza. Navoiy ijodida ruhiy kamolot masalasining bolalar she‘riyatiga ta’siri.....	429
Jo‘rayeva Ramziya. Muqimiyning Navoiy g‘azaliga bog‘lagan bir muxammasi xususida.....	432
Jo‘raqulova Nasiba. “G‘amdin aylarlar Eranlar shodlig‘...”	435
Jo‘rayeva Mahliyo. Navoiy an‘analari Charxiy ijodida.....	438
Ismoilov Ilyos. Alisher Navoiy Iskandarning yoshi haqida.....	443
Iskandarov Fayzulla. Alisher Navoiy asarlarini tushunish sari.....	446
Ishonxanova Iroda. Alisher Navoiy hayotini o‘rganishda manbalardan unumli foydalanish.....	450
Mo‘minova Latofat. Navfal Boltayev. Navolarda Navoiy.....	455
Mulloqulova Shohista. “Aynul hayot” qasidasida Me’roj tasviri.....	466
Muhitdinova Xurshidabonu. Fitrat “Farhod va Shirin” dostonining ilk tadqiqotchisi.....	469
Muxitdinova Muxlisa, Azimova Umida. Oybekning “Navoiy” romani va xalq og‘zaki ijodi	474
Norov T. Navoiy falsafasidagi ontologiyaga oid istilohlar izohi.....	480
Normurodov Oybek. Alisher Navoiyning “Tarixi anbiyo va hukamo” hamda Musoning “Ibtido” kitobi qiyosiy tahlili	486
Olimjanov Orifjon. Navoiyshunos.....	490
Pardayev Qo‘ldosh. Navoiy va Muqimiy asarlarining qiyosiy tahlili	494

Sultanova Mamlakatxon. Alisher Navoiy davlatni idora etishda ilm-fan va olimu fuzalolarning o‘rni haqida.....	497
Saparova Maftuna. Alisher Navoiyning “Layli va Majnun” dostonida muvozana va tarsi’ she’riy san’atlarining qo‘llanilishi...	502
Султанов Комилжон. Алишер Навои – неповторимый поэт и мыслитель	506
Ruzmetov Shahzodbek “Farhod va Shirin”, “Layli va Majnun” dostonlarida mavzu va ritm masalasi.....	512
Rajabov Faxriddin. Navoiy adabiy merosining Suyundik Mustafu Nurotoiy ijodiga ta’siri.....	518
Rahmonova Shahnoza. Navoiy tarkibbandi Chustiy uchun ilhom manbai sifatida.....	525
Rahmonova Zulayho. Alisher Navoiy ijodida soqiy-murshid obrazi.....	528
Sabitova Tojixon. Sharq adabiyotida xamsanavislik an’anasi.....	535
Sobirova Mahbuba. Navoiy adabiy merosidan insonparvarlikni singdirishda foydalanish	543
Tashmatova Nilufar. Haydar Xorazmiy va Alisher Navoiy asarlarida ifodalangan metaforalar.....	548
Tursunov Rustam. Alisher Navoiy va Muhammad Fuzuliy: adabiy izdoshlik va badiiy ta’sir masalalari.....	552
Tursunmurodova Dilobar. Alisher Navoiyning ikki qit’asi tahlili	556
Turapova Marhabo. Sirojiddin Sayyid she’riyatida ikki buyuk siymo madhi.....	559
Farmonova Muzayamxon. Alisher Navoiy oila va inson odobi haqida.....	564
Xudoynazarova Nodira. Halima Xudoyberdiyeva she’riyatida Navoiy shaxsiyati talqini va lirik merosi an’analari	567
Xudoyorova Nigora, Shukurova Bahor. Alisher Navoiy adabiy merosining jahon tamaddunida tutgan o‘rni.....	571
Xudoyorova Munira. Nasr va nazm uyg’unligi.....	576
Xaydarov Oybek. «Mahbub ul-qulub» badiiy-tarixiy manba sifatida.....	581
Xo‘janiyazova Shahnoza. “Xamsat ul- mutahayyirin” asarida Jomiy shaxsiga nisbatan qo‘llanilgan istilohlar	587

Eshpo‘latova Saodat. “...O‘zgacha”	592
Усманова Азизахон. Алишер Навои и узбекские макамы	595
Hojiyeva Shahlo. Alisher Navoiyning odob-axloq haqidagi qarashlari	598
Hamroyeva Orzigul. Alisher Navoiy qit’alarining qofiya tizimi	602
Haydarova Gulchehra. Alisher Navoiy she’riyatida hayot va inson talqini	606
Xudoyorova Gulrux. “Hayrat ul-abror” va “Haj daftari” da axloqiy masalalar talqini	609
Sharipova Nigora. “Hayrat ul-abror” da muallif siymosi	614
Qorayev Sherxon. Alisher Navoiy ishtirok etgan adabiy kechalar	620
Hayitov Shavkat, Ahmadova Mahbuba. Komil Hofiz (Mug‘anniy) orzusi	627
Rasulova Umida. Ijod va mahorat	632
Самигова Г.А. Алишер Навои о культуре речи	635
Акмал Абдуллаев Амирович. Алишер Навоийнинг “Махбуб ул-кулуб” асарида турмуш ободлигига оид фалсафий қарашлар	638
Тўхтамуратов Фурқат. Навоий ижодининг Муҳсиний шеърятига таъсири	643

«ZEBO PRINTS» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent sh., Yashnobod tumani, 22-harbiy shaharcha.

